

Søren Kierkegaards altergangstale "Ypperstepræsten"

Taler

Søren Kierkegaard
Teolog, filosof og forfatter

Omstændigheder

Denne altergangstale er den første tale i »Ypperstepræsten« – »Tolderen« – »Synderinden«, tre Taler ved Altergangen om Fredagen fra 1849.

NB: Denne tale er *ikke* blevet holdt, men er tiltænkt altergangen. Kierkegaard holdt tre ud af sine tretten altergangstaler i Vor Frue Kirke (jf. Niels Jørgen Cappelørn: *Forligelsen*, s. 66 (2021)).

Prædikentekst

Brevet til Hebræerne kapitel 4, vers 15

1

Bøn

Hvor skulde vi gaae hen, hvis ikke til Dig, Herre Jesus Christus! Hvor skulde
den Lidende finde Medlidenhed, hvis ikke hos Dig, og hvor den Angergivne, ak,
5 hvis ikke hos Dig, Herre Jesus Christus!

Hebr. IV, 15. **Thi vi have ikke en Ypperste-Præst , som ei kan have
Medlidenhed med vore Skrøbeligheder, men en saadan, som er forsøgt i
10 alle Ting i lige Maade, dog uden Synd.**

Min Tilhører, hvad enten Du selv har været, muligt er, en Lidende, hvad eller
Du har lært Lidende at kjende, maaskee i den skjønne Hensigt at ville trøste:
15 dette har Du vistnok ofte hørt, dette der er Lidendes almindelige Klage »Du
forstaaer mig ikke, o, Du forstaaer mig ikke, Du sætter Dig ikke i mit Sted; var
Du i mit Sted, eller kunde Du sætte Dig i mit Sted, kunde Du ganske sætte Dig i
mit Sted, og altsaa ganske forstaae mig, saa vilde Du tale anderledes.« Du vilde
tale anderledes, dette vil efter den Lidendes Mening sige, ogsaa Du vilde indsee
20 og forstaae, at der ingen Trøst er.

Altsaa dette er Klagen; den Lidende klager næsten altid over, at Den, der vil
trøste ham, ikke sætter sig i hans Sted. Vistnok har ogsaa den Lidende bestandigt

nogen Ret; thi intet Menneske oplever ganske det Samme som et andet
25 Menneske, og selv om saa var, det er nu engang den almindelige og fælles
Grændse for hvert Menneske særligen, ikke ganske at kunne sætte sig i et andet
Menneskes Sted, selv med sin bedste Villie ikke ganske at kunne fornemme, føle,
tænke som et andet Menneske. Men i en anden Forstand beholder den Lidende
Uret, forsaavidt han vil, at dette skal betyde, at der ingen Trøst er for Lidende;
30 thi det kunde jo ogsaa betyde, at hver Lidende skal søge at finde Trøsten i sig
selv, det er hos Gud. Det var vel slet ikke Guds Villie, at det ene Menneske
skulde kunne finde fuldstændig Trøst hos det andet; det er tvertimod Guds
velbehagelige Villie, at hvert Menneske skal søge den hos ham, at, naar de
Trøstegrunde, som Andre byde, blive ham smagløse, at han saa søger til Gud,
35 følgende Skriftens Ord: haver Salt i Eder selv og holder Fred med hverandre. O,
Du Lidende, o, og Du, som maaskee oprigtigt og velmeent ønsker at trøste:
strider dog ikke den unyttige Strid med hinanden! Du Medlidende, viis Du sand
Medlidenhed, ved ikke at gjøre Fordring paa ganske at kunne sætte Dig i den
Andens Sted; og Du Lidende, viis sand Skjønsomhed ved ikke at fordre det
40 Umulige af den Anden – der er jo dog Een, der ganske kan sætte sig i Dit som i
enhver Lidendes Sted: den Herre Jesus Christus.

Derom tale de forelæste hellige Ord. »Vi have ikke en Ypperstepræst, som ei kan
have Medlidenhed med vore Skrøbeligheder«, det er, vi have en saadan, som
45 kan have Medlidenhed med vore Skrøbeligheder; og videre »vi have en saadan,
som er forsøgt i alle Ting i lige Maade«. Dette er nemlig Betingelsen for at
kunne have sand Medlidenhed – thi den Uerfarne og Uforsøgtes Medlidenhed
er Misforstaaelse, oftest en for den Lidende mere eller mindre besværlig og
saarende Misforstaaelse – dette er Betingelsen, at være forsøgt i lige Maade. Naar
50 saa er, saa kan man ogsaa ganske sætte sig i den Lidendes Sted; og naar man er
forsøgt i alle Ting i lige Maade, saa kan man sætte sig ganske i enhver Lidendes
Sted. En saadan Ypperstepræst have vi, der *kan* have Medlidenhed. Og at Han
maa have Medlidenhed, det seer Du jo deraf, at det var af Medlidenhed, at Han
blev forsøgt i alle Ting i lige Maade: Medlidenhed var det jo der bestemte Ham
55 til at komme til Verden; og det var atter Medlidenhed, det var for at kunne have
sand Medlidenhed, at Han, efter fri Beslutning, blev forsøgt i alle Ting i lige
Maade, Han som ganske kan sætte sig og ganske satte sig i Dit, i mit, i vort Sted.

Derom ville vi tale i det foreskrevne korte Øieblik.

60

Christus satte sig ganske i Dit Sted. Han var Gud og blev Menneske – saaledes satte han sig i Dit Sted. Det er jo nemlig hvad sand Medlidenhed saa gjerne vil, den vil saa gjerne ganske sætte sig i den Lidendes Sted for ret at kunne trøste. Men det er tillige hvad menneskelig Medlidenhed ikke formaaer; kun guddommelig Medlidenhed formaaer det – og Gud blev Menneske. Han blev Menneske; og Han blev det Menneske, der af Alle, Alle ubetinget har lidt meest; der var aldrig født, der skal eller kan aldrig fødes det Menneske, der skal lide som Han. O, hvilken Betryggelse for Hans Medlidenhed, o, hvilken Medlidenhed at give en saadan Betryggelse! Medlidende aabner Han sin Favn for alle Lidende; kommer hid, siger Han, Alle I, som lide og ere besværede; kommer hid til mig, siger Han: og Han indestaaer for hvad Han siger, thi Han – dette er Indbydelsen anden Gang – Han var ubetinget den meest Lidende. Stort allerede om menneskelig Medlidenhed vover sig til at lide næsten lige saa meget som den Lidende: men af Medlidenhed, for at sikkre Trøsten, at lide uendelig mere end den Lidende, hvilken Medlidenhed! Den menneskelige Medlidenhed gyser dog gjerne tilbage, bliver helst, deeltagende, paa den trygge Strandbred; eller om den vover sig ud, den vil dog ikke gjerne gaae slet saa langt ud som der, hvor den Lidende er: men hvilken Medlidenhed at gaae længere ud! Du Lidende, hvad fordrer Du? Du fordrer, at den Medlidende skal ganske sætte sig i Dit Sted: og Han, Medlidenheden, Han satte sig ikke blot ganske i Dit Sted, Han kom til at lide uendelig meget mere end Du! O, for en Lidende seer dette maaskee stundom, mismodigt, næsten saa forrædersk ud, at Medlidenheden holder sig lidt tilbage: men her, her er Medlidenheden bag ved Dig i den uendelig større Lidelse!

Han satte sig, Han kan sætte sig ganske i Dit Sted, Du Lidende, hvo Du end er. – Er det timelig og jordisk Bekymring, Armod, Sorg for Udkommet og hvad dertil hører: ogsaa Han har lidt Hunger og Tørst, og just i de vanskeligste Øieblikke af Hans Liv, hvor Han tillige kjæmpede aandeligt, i Ørkenen og paa Korset; og til daglig Brug eiede Han ikke mere end Lilien paa Marken og Fuglen under Himlen – saa meget eier dog vel ogsaa den Fattigste! Og Han, der blev født i en Stald, svøbt i Klude, lagt i en Krybbe, Han havde sit Liv igjennem ikke det, hvortil Han kunde hælde sit Hoved – saa meget Huusly har dog vel ogsaa den Huusvilde! Skulde Han saa ikke ganske kunne sætte sig i Dit Sted og forstaae Dig! – Eller er det Hjertesorg: ogsaa Han havde engang Venner, eller rettere, Han meente engang at have dem; men da saa Afgjørelsen kom, da forlode de Ham alle, dog nei ikke alle, der blev to tilbage, den ene forraadte Ham, den anden fornegtede Ham! Ogsaa Han havde engang Venner, eller Han meente

engang at have dem, de sluttede sig saa nær til Ham, de stredes endog om, hvo der skulde indtage Pladsen paa Hans høire og hvo paa Hans venstre Side, indtil saa Afgjørelsen kom, og Han, istedetfor at hæves til Thronen, ophøiedes paa Korset: da bleve tvende Røvere mod deres Villie tvungne til at indtage den ledige Plads ved Hans høire og den ledige Plads ved Hans venstre Side! Mener Du ikke, at Han kan ganske sætte sig i Dit Sted! – Eller er det Sorg over Verdens Ondskab, over hvad Modstand Du og det Gode maa lide, dersom det ellers blot er ganske vist, at det i Sandhed er Dig, der vil det Gode og Sande: o, i denne Henseende vilde Du, et Menneske, dog vel ikke vove at sammenligne Dig med Ham, Du, en Synder, dog vel ikke vove at sammenligne Dig med Ham, den Hellige, der først oplevede disse Lidelser – saa Du i det Høieste kan lide i Lighed med Ham – og evigt helligede disse Lidelser – altsaa ogsaa Dine, hvis Du ellers lider i Lighed med Ham – Han, som blev foragtet, forfulgt, forhaanet, bespottet, bespyttet, hudflettet, mishandlet, martret, korsfæstet, forladt af Gud korsfæstet under almindelig Jubel: hvad Du end har lidt, og hvo Du end er, mener Du ikke, at Han ganske kan sætte sig i Dit Sted! – Eller er det Sorg over Verdens Synd og Ugudelighed, Sorg over, at Verden ligger i det Onde, Sorg over, hvor dybt Mennesket faldt, Sorg over, at Guld er Dyd, at Magt er Ret, at Mængde er Sandhed, at kun Løgn har Fremgang, og kun det Onde seirer, at kun Selvkjerlighed elskes, at kun Middelmaadighed velsignes, at kun Klogskab agtes, at kun Halvhed anprises, og kun Usselhed lykkes: o, i denne Henseende vilde Du, et Menneske, dog vel ikke vove at sammenligne Din Sorg med den Sorg, der var i – Verdens Frelser, som skulde Han ikke ganske kunne sætte sig i Dit Sted! – Og saaledes i Henseende til enhver Lidelse.

Og derfor Du Lidende, hvo Du end er, slut Dig ikke fortvivlet inde med Dine Lidelser, som kunde Ingen end ikke Han forstaae Dig; raab ei heller utaalmodig paa Dine Lidelser, som vare de saa frygtelige, at end ikke Han formaaede ganske at sætte sig i Dit Sted: formast Dig ikke til denne Usandhed, betænk, at Han ubetinget og uden al Sammenligning ubetinget var den af alle Lidende meest Lidende. Thi vil Du vide, hvo der er den meest Lidende, nu saa lad mig sige Dig det. Ikke den tause Fortvivlelses dulgte Skrigen, og ikke, hvad der forfærder Andre, Skrigets Høirøstethed gjør Udslaget, nei lige det Modsatte. Den er ubetinget den meest Lidende, om hvem det – derved at han gjør det – i Sandhed er sandt, at han ubetinget ingen anden Trøst har end den: at trøste Andre; thi dette og kun dette er Sandhedens Udtryk for, at i Sandhed Ingen kan sætte sig i hans Sted, samt at det er Sandhed i ham. Og saaledes med Ham, den Herre Jesus Christus; Han var ikke en Lidende, der søgte Trøst hos Andre, endnu mindre,

at Han fandt den hos Andre, endnu mindre, at Han klagede over ikke at finde den hos Andre, nei Han var *den* Lidende, hvis eneste, ubetinget hvis eneste Trøst var at trøste Andre. See her er Du kommet til Lidelsernes Høieste, men ogsaa til Lidelsernes Grændse, hvor Alt vender sig om; thi Han, just Han er
145 »Trøsteren«. Du klager over, at Ingen kan sætte sig i Dit Sted; beskjeftiget Dag og Nat med den Tanke, falder det Dig, kan jeg tænke, maaskee aldrig ind, at Du skulde trøste Andre: og Han, »Trøsteren«, Han er den Eneste, om hvem det i Sandhed gjaldt, at Ingen kunde sætte sig i Hans Sted – hvor sandt, hvis Han havde klaget saaledes! – Han, »Trøsteren«, i hvis Sted Ingen kunde sætte sig,
150 Han kan ganske sætte sig i Dit og i enhver Lidendes Sted. Var det Sandhed, at slet Ingen kan sætte sig i Dit Sted, nu vel, saa beviis det; der er saa for Dig kun Eet tilbage, bliv selv Den, der trøster Andre. Dette er det eneste Beviis, der kan føres for, at det er Sandhed, at Ingen kan sætte sig i Dit Sted. Saa længe Du taler om, at Ingen kan sætte sig i Dit Sted, saa længe er Du ikke ubetinget enig med
155 Dig selv derom, ellers vilde Du idetmindste tie. Men selv om Du taug, saa længe det ikke virker til, at Du paatager Dig at trøste Andre, saa længe er Du ikke ubetinget enig med Dig selv om, at Ingen kan sætte sig i Dit Sted; Du sidder saa dog blot hen i taus Fortvivelse, atter og atter beskjeftiget med den Tanke, at Ingen kan sætte sig i Dit Sted, det er, Du maa i ethvert Øieblik gjøre denne
160 Tanke fast, det er, den er ikke fast, Du er ikke ubetinget enig med Dig selv derom, det er, det er ikke ganske Sandhed i Dig. Dog sandt kan dette jo heller ikke være i noget Menneske, at Ingen, ubetinget Ingen kan sætte sig i hans Sted; thi just Han, Jesus Christus, i hvis Sted Ingen hverken ganske eller blot nogenledes kan sætte sig, just Han kan sætte sig ganske i Dit Sted.

165

Han satte sig ganske i Dit Sted, hvo Du end er, Du, som forsøges i Fristelse og Anfægtelse, Han kan sætte sig ganske i Dit Sted, »forsøgt i alle Ting i lige Maade«.

170 Som med den Lidende, saaledes med den Fristede og Anfægtede, ogsaa han klager gjerne over, at Den, der vil trøste eller raade eller advare ham, ikke forstaaer ham, ikke ganske kan sætte sig i hans Sted. »Var Du i mit Sted« siger han »eller kunde Du sætte Dig i mit Sted, kunde Du forstaae, med hvilken rædsom Magt Fristelsen omspænder mig, kunde Du forstaae, hvor frygteligt
175 Anfægtelsen spotter enhver min Anstrengelse: saa vilde Du dømme anderledes. Men Du, som ikke selv fornemmer det, Du kan sagtens tale roligt derom, sagtens benytte Leiligheden til at føle Dig selv bedre, fordi Du ikke faldt i Fristelsen, ikke laae under for Anfægtelsen, det er, fordi Du hverken forsøgtes i

180 det Ene eller i det Andet. Var Du i mit Sted!«

O, min Ven, strid ikke nogen unyttig Strid, der kun yderligere forbittrer Dig selv og en Anden Livet: der er dog Den, som ganske kan sætte sig i Dit Sted, den Herre Jesus Christus, der, »efterdi han leed og selv blev fristet, kan komme dem
185 til Hjælp, som fristes« (Hebr. 2, 18); der er Den, der ganske kan sætte sig i Dit Sted, Jesus Christus, som lærte enhver Fristelse i Sandhed at kjende, derved, at Han bestod i enhver Fristelse. – Er det Sorg for Næring, og ganske bogstaveligen i strengeste Forstand Sorg for Næring, saa Hungersdøden truer: ogsaa Han fristedes saaledes; er det den dumdristige Voven, der frister: ogsaa Han fristedes
190 saaledes; er det til at affalde fra Gud Du fristes: ogsaa Han fristedes saaledes; ganske kan Han sætte sig i Dit Sted, hvo Du end er. Fristes Du i Eensomheden: ogsaa Han, hvem den onde Aand jo førte ud i Eensomheden for at friste Ham. Fristes Du i Verdens Forvirring: ogsaa Han, hvis gode Aand forhindrede Ham i, at Han ikke trak sig tilbage fra Verden, før Han havde fuldkommet sin
195 Kjerlighedens Gjerning. Fristes Du i Afgjørelsens store Øieblik, naar det gjælder at forsage Alt: ogsaa Han; eller er det i det næste Øieblik, hvor Du fristes til at fortryde, at Du offrede Alt: ogsaa Han. Fristes Du, segnende under Muligheden, til at ønske, at Farens Virkelighed dog snart var forhaanden: ogsaa Han; fristes Du, forsmægtende, til at ønske Dig Døden: ogsaa Han. Er Fristelsen
200 den, at være forladt af Menneskene: ogsaa Han fristedes; er den den – dog nei, den Anfægtelse har dog vel intet Menneske oplevet, den Anfægtelse at være forladt af Gud; men Han fristedes saaledes. Og saaledes paa enhver Maade.

Og derfor Du, der fristes, hvo Du end er, forstum ikke i Fortvivelse, som var
205 Fristelsen overmenneskelig, og Ingen kunde forstaae den; udmal ei heller utaalmodigt Din Fristelses Størrelse, som kunde end ikke Han ganske sætte sig i Dit Sted! Thi vil Du vide, hvad der fordres for i Sandhed at kunne bedømme, hvor stor en Fristelse i Sandhed er, nu saa lad mig sige Dig det. Der fordres: at Du har bestaaet i Fristelsen. Først da faaer Du Sandheden at vide om, hvor stor
210 Fristelsen var; saa længe Du ikke har bestaaet i den, veed Du kun Usandheden, kun hvad Fristelsen, just for at friste, indbilder Dig om, hvor frygtelig den er. At fordre Sandhed af Fristelsen, det er for meget forlangt; Fristelsen er en Bedrager og Løgner, der vel vogter sig for at sige Sandhed, thi dens Magt er just Usandheden. Vil Du have Sandheden ud af den, om hvor stor den virkelig er,
215 saa maa Du see at blive den Stærkere, see at bestaae i Fristelsen: saa faaer Du Sandheden at vide, eller Du faaer Sandheden ud af den. Og derfor er der kun Een, som i Sandhed ganske nøiagtigt kjender enhver Fristelses Størrelse, og

ganske kan sætte sig i Enhvers Sted, der bliver fristet: Han, der selv blev forsøgt i
220 alle Ting i lige Maade, fristet, men som bestod i enhver Fristelse. Tag Dig da
iagt, mere og mere lidenskabeligt at skildre og klage over Fristelsens Størrelse:
med hvert Skridt fremad Du gjør ad den Vei, anklager Du blot mere og mere
Dig selv. Et Forsvar for Dig, at Du ligger under for Fristelsen, lader sig heller
ikke føre paa den Maade, ved mere og mere overdrevent at beskrive Fristelsens
225 Størrelse; thi Alt, hvad Du saaledes siger, er Usandhed, da Du kun kan faae
Sandheden at vide ved at bestaae i Fristelsen. Maaskee kunde et andet Menneske
hjælpe Dig, hvis Du vil lade Dig hjælpe, et andet Menneske, der blev fristet paa
samme Maade, men bestod i Fristelsen; thi han veed Sandheden. Men selv om
der intet andet Menneske er, som kan sige Dig Sandheden: der er dog Een, som
230 ganske kan sætte sig i Dit Sted, Han, der blev forsøgt i alle Ting i lige Maade,
fristet, men som bestod i Fristelsen. Af Ham vil Du kunne faae Sandheden at
vide, dog kun paa det Vilkaar, at Han seer, at det er Dit redelige Forsæt at ville
bestaae i Fristelsen. Og naar Du saa har bestaaet i Fristelsen, saa vil Du ganske
kunne forstaae Sandheden. Saa længe Du ikke har bestaaet i Fristelsen, klager
235 Du over, at Ingen ganske kan sætte sig i Dit Sted – thi dersom Du har bestaaet i
Fristelsen, saa vilde det jo være Dig det Samme, ikke Noget at klage over, om saa
var, at Ingen kunde sætte sig i Dit Sted. Denne Klagen er en Opfindelse af den
Usandhed, som er i Fristelsen; og denne Usandheds Mening er, at skulde Nogen
ganske forstaae Dig, da maatte det være En, som ogsaa laae under for Fristelsen,
240 saa altsaa I Tvende forstode hinanden – i Usandheden. Er dette at »forstaae«
hinanden? Nei, her er Grændsen, hvor Alt vender sig om: der er kun Een, som i
Sandhed kan sætte sig ganske i Enhvers Sted, der fristes – og Han kan det just
fordi Han ene bestod i enhver Fristelse. Men tillige, o, glem det ikke, Han kan
ganske sætte sig i Dit Sted.

245 *Han satte sig ganske i dit Sted, blev forsøgt i alle Ting i lige Maade – dog uden
Synd.* Altsaa i denne Henseende satte Han sig ikke i Dit Sted, kan Han ikke
sætte sig ganske i dit Sted, Han, den Hellige, hvor skulde det være muligt! Er
Forskjellen uendelig mellem Gud, som er i Himlen, og Dig, som er paa Jorden:
250 Forskjellen er uendelig større mellem den Hellige og Synderen.

O, og dog, ogsaa i denne Henseende, om end paa en anden Maade, satte Han sig
ganske i Dit Sted. Thi naar Han, naar Forsonerens Lidelse og Død er
Fyldestgjørelsen for Din Synd og Skyld – naar den er Fyldestgjørelsen, saa træder
255 den jo i Stedet for Dig, eller Han, Fyldestgjøreren, træder i Dit Sted, i Dit Sted
lidende Syndens Straf, at Du maatte frelses, i dit Sted lidende Døden for Dig, at

Du maatte leve: satte og sætter Han sig saa ikke ganske i dit Sted? Her er det jo endnu bogstaveligere, at Han ganske sætter sig i Dit Sted, end som vi talte
260 derom i det Foregaaende, hvor der blot betegnedes, at Han ganske kunde forstaae Dig, medens Du dog bliver paa Dit Sted og Han paa sit Sted. Men Forsoningens Fyldestgjørelse betyder jo, at Du træder til Side, og at Han indtager Dit Sted: sætter Han sig saa ikke ganske i Dit Sted?

265 Hvad er nemlig »Forsoneren« Andet end en Stedfortræder, som ganske sætter sig i Dit og i mit Sted; og hvilken er Forsoningens Trøst anden end denne, at Stedfortræderen fyldestgjørende sætter sig ganske i Dit og i mit Sted! Saa naar den straffende Retfærdighed her i Verden eller hisset i Dommen søger det Sted, hvor jeg Synder staaer med al min Skyld, med mine mange Synder – da træffer
270 den ikke mig; jeg staaer ikke mere paa det Sted; jeg har forladt det; der staaer en Anden i mit Sted, en Anden, som ganske sætter sig i mit Sted; jeg staaer frelst ved Siden af denne Anden, ved Siden af Ham, min Forsoner, der ganske satte sig i mit Sted: hav Tak derfor, Herre Jesus Christus!

275 M. T., en saadan Medlidenhedens Ypperstepræst have vi: hvo Du end er, og hvorledes Du end lider, Han kan ganske sætte sig i Dit Sted; hvo Du end er, og hvorledes Du end fristes, Han kan ganske sætte sig i Dit Sted; hvo Du end er, o Synder, som vi Alle ere, Han sætter sig ganske i Dit Sted! Du gaaer nu op til Alteret, Brødet rækkes Dig atter og Vinen, Hans hellige Legeme og Blod, atter
280 til evigt Pant paa, at Han ved sin Lidelse og Død satte sig ogsaa i Dit Sted, at Du bag Ham frelst, Dommen forbi, maa indgaae til Livet, hvor igjen Han har beredet Dig Sted.

Kilde

285 Søren Kierkegaards Skrifter (SKS), bd. 11, s. 249-259. Digitaliseret på Det Kongelige Bibliotek.

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

290 Altergangstale, Den Første Slesvigske Krig 1848-1851, Prædiken, Prædikener fra 1800-tallet

Relateret

Søren Kierkegaards altergangstale "Tolderen"
1849

Søren Kierkegaards altergangstale "Synderinden"
1849

295

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/soren-kierkegaards-altergangstale-ypperstepraesten>

300

305

310

315

320

325

330